

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

УДК 330

ПУЗИРЬОВА П.В.

Дослідження основних методів та підходів до процесу оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств

Предметом дослідження є теоретичні та методичні основи дослідження основних методів та підходів до процесу оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств.

Метою дослідження є визначення основних методів та підходів до процесу оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств.

Методи дослідження. При написанні статті використано загальнонаукові та спеціальні методи щодо дослідження основних методів та підходів в процесі оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств.

Результати роботи. В результаті написання статті було встановлено, що сучасна інноваційна активність промислових підприємств на даному етапі розвитку економіки України є досить мінливою, що обумовлюється розмитим уявленням про стан свого інноваційного потенціалу, ключових елементів інноваційного розвитку, впливу факторів на рівень формування та використання інноваційного потенціалу, основних методів та підходів до процесу оцінки власного інноваційного потенціалу. Доведено, що ефективний розвиток інноваційних процесів на підприємствах, а також впровадження інноваційних стратегій та концепцій діяльності підприємств стає неможливим або занадто ускладненим, що потребує подальшого дослідження основних методів та підходів до процесу оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств як основи їх інноваційного розвитку. Встановлено, що на даний час немає єдиного загального уніфікованого підходу до трактування поняття «інноваційний потенціал», тим паче немає універсальної методики, яка б поєднувала всі елементні складові інноваційної діяльності сучасних підприємств, оскільки данні елементи визначаються специфікою діяльності підприємства, бажанням досягти поставлених цілей та вектором його руху у стратегічній площині.

Галузь застосування результатів. Економіка, економіка промисловості, легка промисловість, управління підприємством, інноваційна діяльність підприємства, інноваційний потенціал підприємства, конкурентоспроможність підприємства, інноваційний менеджмент.

Висновки. Дослідивши основні методологічні положення комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності, встановлено, що запропонована інтегральна оцінка показника рівня розвитку інноваційного потенціалу промислових підприємств, з використанням ресурсної, фінансової, кадрової, управлінської, ринкової та науково-технологічної складової є доречною та актуальною, оскільки

саме вона надає можливість побачити слабкі місця підприємств щодо рівня їх інноваційного потенціалу та динаміки його збільшення. Також, визначено, що індекс інноваційного розвитку надає можливість керівникам та стейкхолдерам використовувати результати оцінювання інноваційного розвитку для подальшого розрахунку інноваційного потенціалу підприємства в цілому. Доведено, що індекс інноваційного розвитку може бути розрахований, як окремо для кожного підприємства, так і для інтегрованих структур бізнесу, оскільки він надає можливість вибору подальшого напрямку інноваційної діяльності підприємства, запровадження корегуючих міроприємств задля покращення існуючого стану й приведення підприємства до бажаного інноваційного вектору розвитку.

Ключові слова: промислові підприємства, методи, підходи, оцінка інноваційного потенціалу, інноваційний розвиток підприємства, інноваційний вектор розвитку, етапи інноваційного процесу, модель комплексної та інтегральної оцінки.

ПУЗЫРЁВА П.В.

Исследование основных методов и подходов к процессу оценки инновационного потенциала промышленных предприятий

Предметом исследования являются теоретические и методические основы исследования основных методов и подходов, применимых к процессу оценки инновационного потенциала промышленных предприятий.

Целью исследования является определение основных методов и подходов, применимых к процессу оценки инновационного потенциала промышленных предприятий.

Методы исследования. При написании статьи использованы общенаучные и специальные методы по исследованию основных методов и подходов в процессе оценки инновационного потенциала промышленных предприятий.

Результаты работы. В ходе написания статьи было установлено, что современная инновационная активность промышленных предприятий на данном этапе развития экономики Украины является достаточно изменчивой, что обуславливается размытым представлением о состоянии своего инновационного потенциала, ключевых элементов инновационного развития, влияния факторов на уровень формирования и использования инновационного потенциала, основных методов и подходов к процессу оценки собственного инновационного потенциала. Доказано, что эффективное развитие инновационных процессов на предприятиях, а также внедрение инновационных стратегий и концепций деятельности предприятий становится невозможным или слишком сложным, что требует дальнейшего исследования основных методов и подходов к процессу оценки инновационного потенциала промышленных предприятий, как основы их инновационного развития. Установлено, что в настоящее время нет единого общего унифицированного подхода к трактовке понятия «инновационный потенциал», тем более нет универсальной методики, которая бы объединяла все элементные составляющие инновационной деятельности современных предприятий, поскольку данные элементы определяются спецификой деятельности предприятия, желанием достичь поставленных целей и вектором его движения в стратегической плоскости.

Область применения результатов. Экономика, экономика промышленности, легкая промышленность, управление предприятием, инновационная деятельность предприятия, инновационный потенциал предприятия, конкурентоспособность предприятия, инновационный менеджмент.

Выводы. Исследовав основные методологические положения комплексной оценки эффективности инновационной деятельности, установлено, что предложенная интегральная оценка показателя уровня развития инновационного потенциала промышленных предприятий, с использованием ресурсной, финансовой, кадровой, управленческой, рыночной и научно–технологической составляющей является уместной и актуальной, поскольку именно она позволяет увидеть слабые места предприятий по уровню их инновационного потенциала и динамики его роста. Также определено, что индекс инновационного развития предоставляет возможность руководителям и стейкхолдерам использовать результаты оценки инновационного развития для дальнейшего расчета инновацион–

ного потенціала підприємства в цілому. Доказано, що індекс інноваційного розвитку може бути розрахований, як окремо для кожного підприємства, так і для інтегрованих структур бізнесу, оскільки він дає можливість вибору подальшого напрямку інноваційної діяльності підприємства, можливість впровадження коректуючих заходів по покращенню існуючого стану і приведення підприємства до бажаного інноваційного вектору розвитку.

Ключевые слова: промислові підприємства, методи, підходи, оцінка інноваційного потенціалу, інноваційне розвиток підприємства, інноваційний вектор розвитку, етапи інноваційного процесу, модель комплексної і інтегральної оцінки.

PUZYROVA P.V.

The research of the basic methods and approaches to the process of evaluating the innovative potential of industrial enterprises

The subject of the research is the theoretical and methodological foundations of the study of the main methods and approaches applicable to the process of assessing the innovative potential of industrial enterprises.

The aim of the research is to determine the main methods and approaches applicable to the process of assessing the innovative potential of industrial enterprises.

Research methods. When writing the article, general scientific and special methods were used to study the main methods and approaches in the process of assessing the innovative potential of industrial enterprises.

Results of the investigation. In the course of writing the article, it was found that the modern innovative activity of industrial enterprises at this stage of development of the Ukrainian economy is quite changeable, which is due to vague ideas about the state of their innovative potential, key elements of innovative development, the influence of factors on the level of formation and use of innovative potential, basic methods and approaches to the process of assessing their own innovative potential. It has been proved that the effective development of innovative processes at enterprises, as well as the introduction of innovative strategies and concepts of enterprise activity, becomes impossible or too difficult, which requires further research on the main methods and approaches to the process of assessing the innovative potential of industrial enterprises, as the basis for their innovative development. It has been established that at present there is no single general unified approach to the interpretation of the concept of "innovative potential", all the more there is no universal methodology that would combine all the elemental components of the innovative activity of modern enterprises, since these elements are determined by the specifics of the enterprise, the desire to achieve the set goals and the vector its movement in the strategic plane.

Scope of the results. Economy, industrial economics, light industry, enterprise management, enterprise innovative activity, enterprise innovative potential, enterprise competitiveness, innovative management.

Conclusions. Having studied the main methodological provisions of a comprehensive assessment of the effectiveness of innovative activities, it was found that the proposed integral assessment of the indicator of the level of development of the innovative potential of industrial enterprises, using the resource, financial, personnel, managerial, market and scientific and technological components, is appropriate and relevant, since it is it that allows you to see weaknesses of enterprises in terms of their innovation potential and dynamics of its growth. It was also determined that the index of innovative development provides an opportunity for managers and stakeholders to use the results of assessing innovative development for further calculating the innovative potential of the enterprise as a whole. It has been proved that the index of innovative development can be calculated both separately for each enterprise and for integrated business structures, since it makes it possible to choose the further direction of the enterprise's innovative activity, the possibility of introducing corrective measures to improve the existing situation and bring the enterprise to the desired innovative vector of development.

Key words: industrial enterprises, methods, approaches, assessment of innovative potential, innovative development of an enterprise, innovative vector of development, stages of the innovation process, a model of complex and integral assessment.

Постановка проблеми. Сучасна інноваційна активність промислових підприємств на даному етапі розвитку економіки України є досить мінливою, що обумовлюється розмитим уявленням про стан свого інноваційного потенціалу, ключових елементів інноваційного розвитку, впливу факторів на рівень формування та використання, основних методів та підходів до процесу оцінки власного інноваційного потенціалу. Також, мінімальність, або взагалі відсутність державної підтримки та фінансування в інноваційній сфері не дає можливості підприємствам розвивати, накопичувати та збагачувати свої інноваційні ресурси та можливості. Як наслідок, ефективний розвиток інноваційних процесів на підприємствах, впровадження інноваційних стратегій та концепцій діяльності підприємств стає неможливим або занадто ускладненим, що потребує подальшого дослідження основних методів та підходів до процесу оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств як основи їх інноваційного розвитку [1–7].

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Значний внесок у дослідження й вирішення питань інноваційного потенціалу підприємств, його оцінки, управління, формування та розвитку зробили такі вчені, як: Ю. М. Бажал, І. В. Бакушевич, А.Б. Бойчук, Д.Борманн, Л.Воротина, Р.Федерманн, Л.М. Гаєвська, О.Г.Гончаренко, В.О.Аніщенко, К.Ю. Сіренко, О. Г. Горбань, В.А.Гришко, О.Я.Колещук, Н.І. Крет, О.О. Дьомін, С. А.Єфімова, Т. В. Гринько, В. І.Захарченко, Н. М.Корсікова, М. М. Меркулов, С. М. Ілляшенко, В. В. Гурочкіна, Л.В. Лощина, В.М. Мілашенко, О. А. Овечкіна, К. В. Іванова, І. І. Сердюк, І. П. Сидорчук, Т. О. Соболева, С.М. Шкарлет, В. П. Ільчук та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Дефініція понять щодо тлумачення інноваційного потенціалу та багатоаспектність в межах різних підходів обумовила появу значної кількості методів, методик та підходів його оцінки, які мають певні відмінності за ресурсами, системою збору інформації, інтегральними показниками, системою розрахунків, факторами впливу та іншими окре-

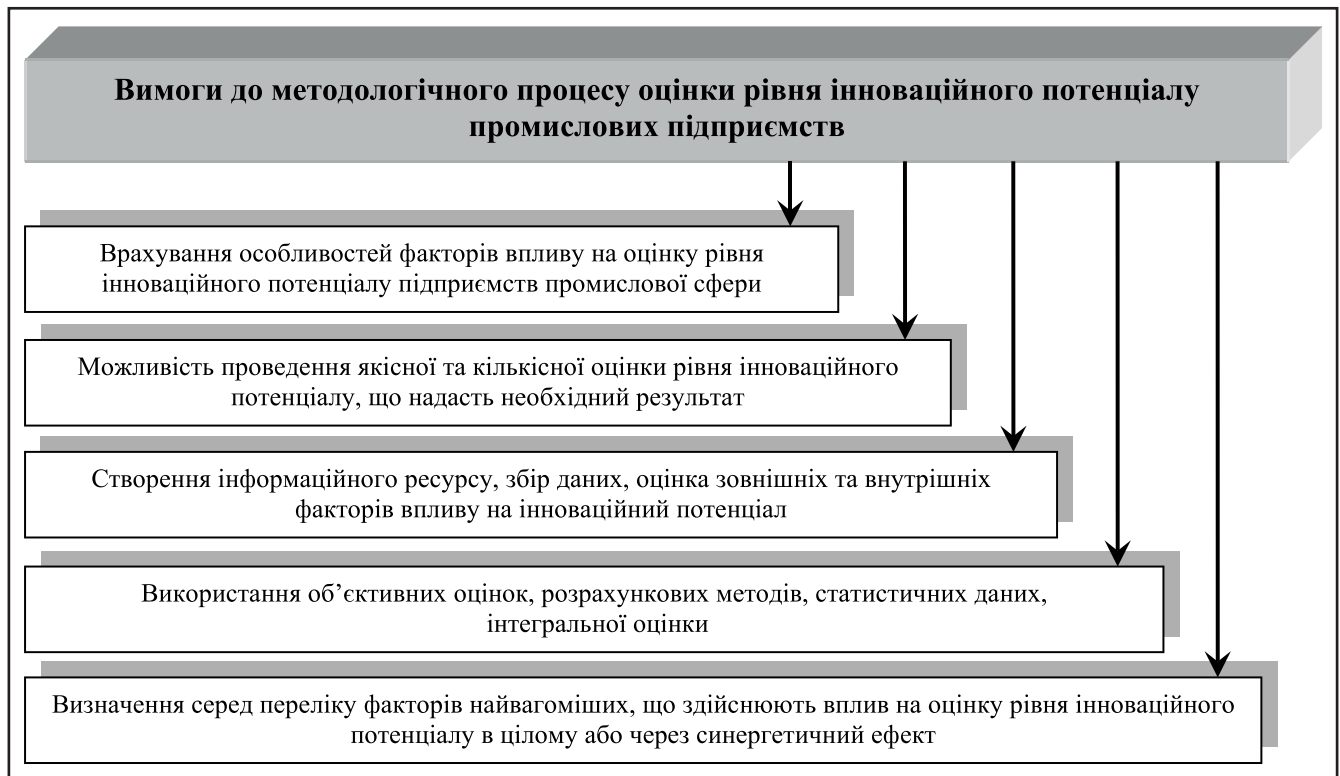

Рисунок 1. Основні певні вимоги відповідності методологічного процесу оцінки рівня інноваційного потенціалу

Джерело: розроблено автором на основі [8]

ними складовими. Як наслідок, на даний час немає єдиного загального уніфікованого підходу до трактування поняття «інноваційний потенціал», тим паче немає універсальної методики, яка б поєднувала всі елементні складові інноваційної діяльності сучасних підприємств, оскільки дані елементи визначаються специфікою діяльності підприємства, бажанням досягти поставлених цілей та вектором його руху у стратегічній площині. Проте відомі певні вимоги, яким повинен відповідати методологічний процес оцінки рівня інноваційного потенціалу промислових підприємств та його результати (рис. 1) [8–15].

Таким чином, досліджуючи праці науковців, встановлено, що основним підходом беззаперечно є ресурсний підхід до визначення та оцінки інноваційного потенціалу підприємств, проте він застосовується лише до сукупності ресурсів підприємств та можливостей їх використання.

Як зазначає Овечкіна О. А. та Іванова К. В. «... що він акцентує увагу саме на наявності комплексу базових ресурсних елементів інноваційного потенціалу, й автоматично обумовлюється досягнення поставлених цілей інноваційної діяльності. Даний підхід є обмеженим, оскільки не передбачає врахування цілої низки характеристик категорії «інноваційний потенціал», таких як: багаторівневність, системність, наявність синергетичних ефектів та різних векторів розвитку, крім того слід зауважити, що використання ресурсів завжди є цілеспрямованим і певним чином організованим процесом і не завжди пов'язане зі зростанням інноваційного потенціалу» [15]. Особливо цікавим є ствердження авторів Овечкіна О. А. та Іванова К. В., з яким не можливо не погодитись, що «... ресурсний підхід здатен забезпечити досягнення кінцевих цілей інноваційної діяльності здебільшого суб'єктів мікрорівня економічної системи: позиціонування підприємств на ринку з новою продукцією, збереження ніши на ринку, збільшення рівня конкурентоспроможності завдяки удосконаленню асортименту введенням інноваційної продукції, опанування більшої частки ринку, збільшення прибутку тощо» [15].

Структурний підхід об'єднує всі можливі ресурси підприємства, що необхідні для формування та розвитку інноваційного потенціалу, у конкретні визначені елементи, які надають змогу генерувати фінансові ресурси, знання в галузі НДДКР, кадрову складову, та будь-які активи підприєм-

ства, проте без врахування внутрішніх та зовнішніх факторів розвитку інноваційного потенціалу. Як зазначають Овечкіна О. А. та Іванова К. В. «Структурний підхід характеризує цілеспрямовану діяльність економічних суб'єктів різного рівня організації із залучення конкретних господарських ресурсів та їх раціональної переробки для формування інноваційного продукту і створення певного внутрішнього інноваційного середовища» [15]. Хотілось би особливо наголосити на тому, що дослідження зовнішніх факторів впливу на інноваційний потенціал не можливе без врахування: державної інноваційної політики; політики фінансово-кредитних установ, що надають перспективні можливості розвитку підприємствам; моделей та концепцій стратегічного розвитку діяльності підприємств; стану загальної макроекономічної ситуації в країні; рівня стану забезпеченості науково-кваліфікаційним персоналом; та ін.

Прихильники структурного підходу Борманн Д., Воротина Л., Федерманн Р. та Дьомін О. вважають, що «... оцінка інноваційного потенціалу здійснюється в процесі визначення комплексного економічного потенціалу певних господарсько-територіальних систем і має впливати на ефективність територіального управління, що, в свою чергу, знаходить відображення в інтегральних показниках інтенсифікації росту ефективності виробництва або в загальних та специфічних моделях розвитку потенціалу регіонів» [4, 9]. Структурний підхід, представлений цими моделями, не додає значного внеску в методологію оцінки економічного та інноваційного потенціалів регіонів, тому що авторами [4, 9] досліджується практично стандартний набір факторів на основі регресивно-кореляційного і кластерного аналізу та робляться висновки щодо рівня розвиненості або депресивності регіонів, секторів національної економічної системи тощо. Також структурний підхід надає можливість провести більш деталізовану оцінку елементів ресурсних складових інноваційного потенціалу в процесі розрахунку мегаефективності інноваційної діяльності підприємства та завершити оцінку конкретного складового елементу інноваційного потенціалу [15].

На думку авторів Овечкіної О. А. та Іванової К. В. «Процесний підхід також не є остаточно досконалим, тому що він передбачає виключення з поняття «інноваційний потенціал» науково-технічної складової, а зосереджується лише на впрова-

дженні і комерціалізації інновацій, тобто досліджує лише використання інноваційного потенціалу на останніх стадіях єдиного інноваційного процесу, відволікаючись від особливостей певних ресурсних складових та умов їх формування» [15]. Не можливо не погодитись із цією думкою, оскільки до процесного підходу необхідно також вводити такі складові як показник науково–технічних досліджень, стан інноваційних впроваджень, можливості персоналу відповідати сучасним інноваційним вимогам ринку та запитам споживачів.

Як стверджує група вчених, Колещук О.Я. та Крет Н. І. на чолі з Гришко В.А., продуктивний підхід є одним із основних підходів, окрім ресурсного, до оцінки інноваційного потенціалу підприємства і який «...передбачає оцінювання інноваційного потенціалу підприємства на підставі аналізування його можливостей щодо виробництва нових (або покращених) видів продукції (товарів, робіт та послуг)» [8]. Проте, зазначає Гришко В.А. та ін. «Недоліком існуючих підходів до оцінювання інноваційного потенціалу підприємства,, є те, що вони ґрунтуються переважно на розрахунку часткових показників, які характеризують окремі аспекти цього потенціалу, а узагальнюючі показники такого оцінювання, що будуються, як правило, на підставі опитувань експертів про вагомість кожного часткового параметра, характеризуються значним суб'єктивізмом» [8].

Оптимізаційний підхід до оцінки рівня інноваційного потенціалу підприємства ґрунтується на проведенні оптимізаційних заходів, спрямованих на поліпшення якості продукції підприємства, зменшення частини витрат в загальній частці підприємства, проведенні хеджування та мінімізації можливих ризиків на підприємства, що викликані впливом факторів як зовнішніх, так і внутрішніх. На думку вчених Гришко В.А., Колещук О.Я., Крет Н.І. «Застосування цього підходу дозволяє обрати найефективніший варіант реалізації інноваційної програми підприємства (перелік запланованих нововведень, зокрема параметрів якості продукції, які передбачено досягти) з урахуванням обмеженості наявних обсягів його інноваційних ресурсів. Інакше кажучи, якщо обмежитися розглядом поліпшувальних інновацій, то оптимізаційний підхід до оцінювання величини інноваційного потенціалу підприємства передбачатиме, передусім, оптимізацію рівня якості продукції, яку воно виготовляє» [8].

Автори Єфімова С. А. та Гринько Т. В. вважають, що «... можливі підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємства – детальний і діагностичний.... . Детальний підхід застосовують в основному на стадії виявлення та формування інноваційного потенціалу. Результатом застосування детального підходу є визначення готовності й здатності підприємства до реалізації інновації. Діагностичний підхід застосовують для інтегральної оцінки поточного стану підприємства щодо всіх або групи складників інноваційного потенціалу» [10]. Всі перелічені вище наукові підходи щодо оцінки рівня інноваційного потенціалу підприємств не дають вичерпної інформації, оскільки вони досліджують лише окремі аспекти діяльності підприємств у сфері інноваційного потенціалу.

До комплексного повного визначення оцінки рівня інноваційного потенціалу промислових підприємств слід підходити як до економічної категорії, котра є ступеневою упорядкованою системою елементів та понять, що знаходяться на різних етапах вираження їх сутності. Даний аспект характеризує множинну ступінь сутності інноваційного потенціалу, розкриття якого потребує використання інтегрального підходу. На думку вчених Овечкіної О. А. та Іванової К. В. «Саме інтегральний підхід дозволяє використати переваги усіх підходів до визначення інноваційного потенціалу і розкрити діалектику його формування й розвитку. На основі інтегрального підходу визначаються рівні структуризації об'єкту, що досліджується, механізм внутрішніх зв'язків, етапи його переходу від одного стану до іншого» [15]. Так, інтегральний підхід пов'язаний з роботою інтегральних показників рівня розвитку інноваційного потенціалу з урахуванням визначеної кількості впливових факторів.

Врахуємо також і думку іншого науковця Лоцини Л. В., який стверджує, що «Для визначення інтегрального показника інноваційного потенціалу підприємства необхідно використовувати метод відстаней. При цьому умовою застосування даного методу є стандартизація значень економічних показників, які входять до матриці досліджень і розподіляються на дві групи: стимулятори і дестимулятори. До стимуляторів належать показники, зростання яких є бажаним, а до дестимуляторів – показники з протилежною властивістю» [14].

Отже, в межах інтегрального підходу має місце найбільш повна оцінка та аналіз всіх складових елементів інноваційного потенціалу підприємства із застосуванням більшості методів, що відповідають визначеним критеріям оцінки. На думку Овечкіної О. А. та Іванової К. В. такими методами, що дозволяють ефективно використувати інтегральний підхід є: «метод аналогій, за яким можлива побудова інтегрального показника оцінки інноваційного потенціалу, використання матриці окремих показників та розробка показника віддачі інноваційного потенціалу; методи оцінки окремих складових інноваційного потенціалу (перед усім, застосування графоаналітичного методу); методи оцінки інноваційного потенціалу як елементу більш складної системи з розрахунками інтегрального показника рівня інноваційного розвитку r -го регіону» [15, 18, 19, 20].

Погоджуючись із думкою науковця Лощини Л. В. [14] про розподіл показників на дві категорії необхідно сказати, що дійсно виникає можливість побудови еталонного показника, який визначається найбільшими значеннями показників–стимуляторів і найменшими значеннями показників–дестимуляторів. Після визначення відстаней L_{i0} між показником, що аналізується і еталонним показником визначається інтегральний показник I_i за формулою:

$$I_i = 1 - L_{i0} \div L_0 \quad (1)$$

де

$$L = \bar{L}_0 + 2S_0; \quad \bar{L}_0 = \sum_{i=1}^n L_{i0} \div L_0;$$

$$S_0 = \left[\sum_{i=1}^n (L_{i0} \div L_0) \cdot 2 \div n \right]^{1/2};$$

n – кількість показників;

S_0 – відстань між n – ним показником та еталонним значенням.

Значення інтегрального показника змінюється в інтервалі від 0 – 1. Чим ближче значення I_i до 1 тим вище інноваційний потенціал підприємства.

На думку Лощини Л. В. «Система показників, яка пропонується для комплексної оцінки інноваційного потенціалу підприємства повинна відповідати таким вимогам: включати показники, що характеризують інноваційний потенціал за всіма складовими; забезпечувати можливість порівняння показників, які використовуються для аналізу на різних підприємствах; спрямовуватися на виконання підприємством поточних та перспективних задач; має бути узгоджена з існуючою на

підприємстві звітністю; витрати на збір та обробку інформації згідно обраної системи показників повинні бути мінімальними» [14].

Таким чином, за комплексним методом для визначення інноваційного потенціалу підприємства, до системи показників за різними складовими слід віднести показники, представлені в табл. 1.

В цілому інноваційний розвиток необхідно розглядати як результат інноваційної діяльності підприємства, яка відбувається за допомогою інноваційного процесу, що має певні особливості (інноваційний процес – це здійснення науково–дослідної, науково–технічної, власне інноваційної, виробничої діяльності та маркетингу; це певні етапи життєвого циклу інновації від початку її виникнення до її завершення та реалізації; оскільки інноваційний процес має бути профінансованим, то його можна розглядати як складову частину фінансової державної підтримки та інвестування стейкхолдерами нового виду продукту або послуги). Таким чином, інноваційний процес проявляється у поєднанні елементного складу діяльності у галузі інновацій, що визначена ключовими кроками від зародження ідеї до реалізації інноваційного продукту [11, 12, 13, 20].

Дослідження питань аналізу інноваційного процесу дозволяє виділити у ньому такі основні етапи та відповідне фінансування для промислових підприємств (рис. 2).

Інноваційна діяльність інтегрованих структур бізнесу в сучасних детермінантах існуючого оточення, знаходиться під впливом глобалізаційних процесів та мобільного розвитку НТП, що у свою чергу призводить до ефективного функціонування виробничо – господарської діяльності промислових підприємств, і являє собою модель із чітко визначеними межами функціонування (закрита модель). Проте все більшої вагомості та популярності набирає відкрита модель інновацій, при якій промислові підприємства можуть отримати (створити) інноваційну цінність, використавши при цьому отримані знання, які підприємства отримують в результаті свої досліджень.

Використовуючи порівняння складових елементів двох моделей та основних вимог до забезпечення ефективного інноваційного розвитку промислових підприємств можна запропонувати наступну схему (рис. 3).

Інноваційний розвиток підприємств потребує значної уваги, оскільки він може забезпечити

Таблиця 1. Система показників для комплексної оцінки інноваційного потенціалу підприємства

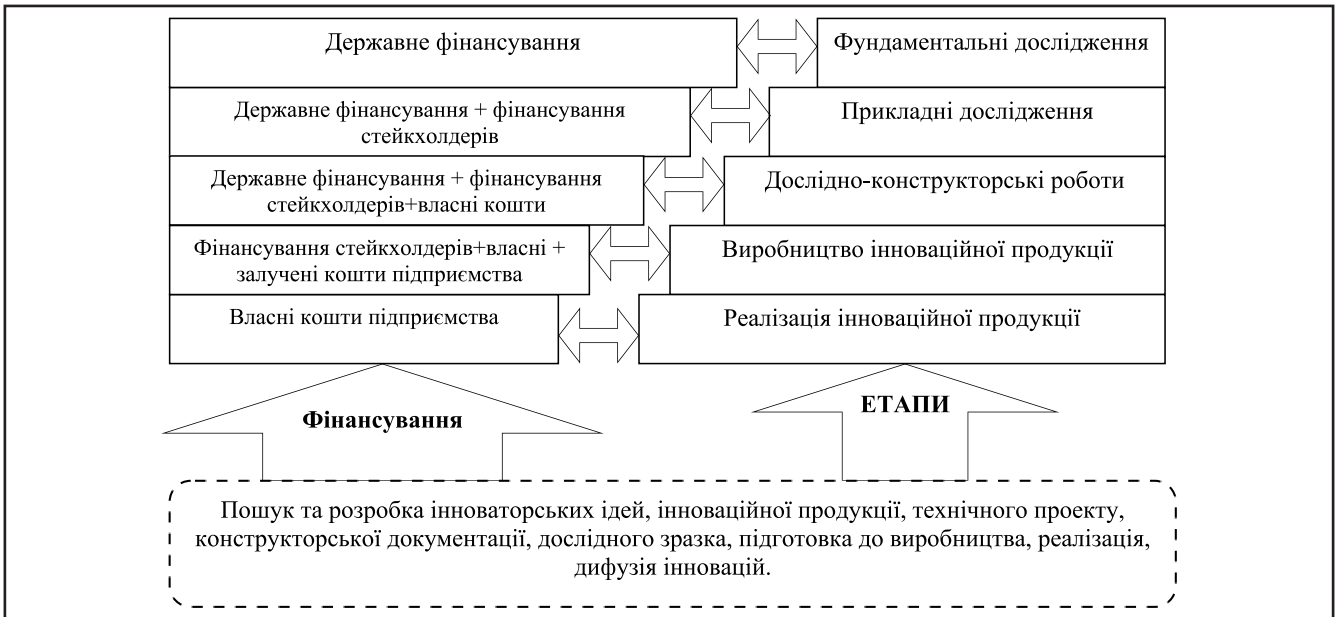
Показник	Позначення
Елементний склад фінансового забезпечення	
Частка витрат підприємства на НДДКР і придбання нових технологій (процесів) в загальних витратах на виробництво	K1
Частка витрат держави на НДДКР і придбання нових технологій (процесів) в загальних витратах на виробництво	K2
Трудомісткість продукції, що виробляються	K3
Частка витрат підприємства на придбання патентів, ліцензій, ноу-хау	K4
Частка витрат підприємства на підвищення кваліфікації працівників до відповідності інноваційним вимогам потреб споживачів	K5
Власні джерела фінансування НДДКР	K6
Залучені джерела фінансування НДДКР	K7
Елементний склад інноваційного забезпечення	
Забезпеченість інтелектуальною власністю	K8
Показники освоєння інноваційної продукції	K9
Доля інноваційної продукції в загальному обсязі продукції підприємства	K10
Витрати на інновації	K11
Види реалізованої інноваційної продукції	K12
Кількість придбаних результатів досліджень	K13
Кількість впроваджених інновацій	K14
Елементний склад кадрового забезпечення	
Частка штатних працівників зайнятих НДДКР в загальній кількості штатних працівників підприємства	K15
Забезпеченість кадрами найвищої кваліфікації	K16
Рівень відповідності працівників займаним посадам	K17
Рівень заробітної плати працівників зайнятих НДДКР	K18
Елементний склад інформаційного забезпечення	
Показники освоєння нової інформації	K19
Частка достовірної та корисної інформації	K20
Важливість інформації	K21
Витрати на обробку, аналіз і відбір інформації	K22
Елементний склад ринкового забезпечення	
Показники виходу нової продукції на ринок	K23
Показники виходу нової продукції на підприємстві	K24
Доля інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції	K25
Рентабельність інноваційної продукції	K26
Конкурентоспроможність нової продукції	K27
Обсяг реалізованої інноваційної промислової продукції	K28
Елементний склад матеріально – технічного забезпечення	
Матеріально-технічна база підприємства, що використовується в НДДКР	K29
Частка прогресивного устаткування, машин та обладнання	K30
Частка устаткування, машин та обладнання після модернізації	K31
Частка введення нового устаткування, машин та обладнання	K32
Частка упроваджених у виробництво нових технологічних процесів	K33

Джерело: систематизовано автором на основі [14]

конкурентоспроможність вітчизняної продукції на міжнародному та світовому ринках, покращити інноваційну діяльність підприємств та сам рейтинг України в інноваційній сфері у цілому. Таким чином, інноваційний розвиток підприємств є основним драйвером їх інноваційно-успішної ді-

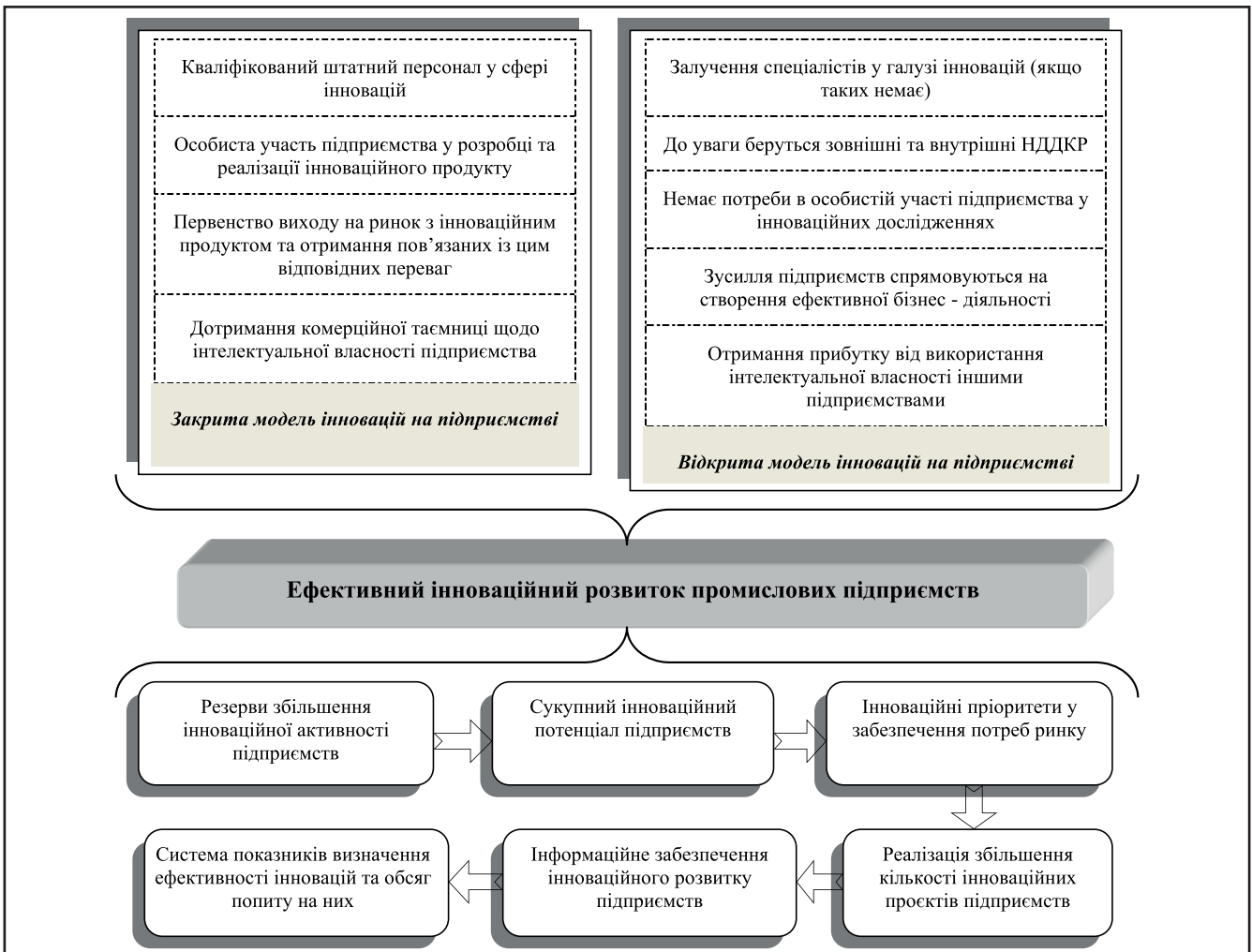
яльності, яка буде сприяти покращеним змінам у процесі функціонування та реалізації інноваційних продуктів на ринок [16].

Ключовими моментами при вирішенні питань щодо збільшення рівня інноваційного розвитку промислових підприємств є дослідження ос-

Рисунк 2. Етапи інноваційного процесу у діяльності промислових підприємств

Джерело: авторська розробка на основі [11, 12, 13, 20]

Рисунк 3. Використання моделей для ефективного інноваційного розвитку промислових підприємств

Джерело: авторська розробка на основі узагальнення [11, 12, 13, 20]

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

новних його складових, за допомогою яких можна здійснити комплексне оцінювання ефективності інноваційної діяльності, враховуючи при цьому черговість і структуру етапів його формування

[17]. Так, основним методом є метод, що дозволяє здійснити загальну оцінку рівня інноваційного розвитку промислового підприємства, який ґрунтується на використанні таких складових (рис.4):

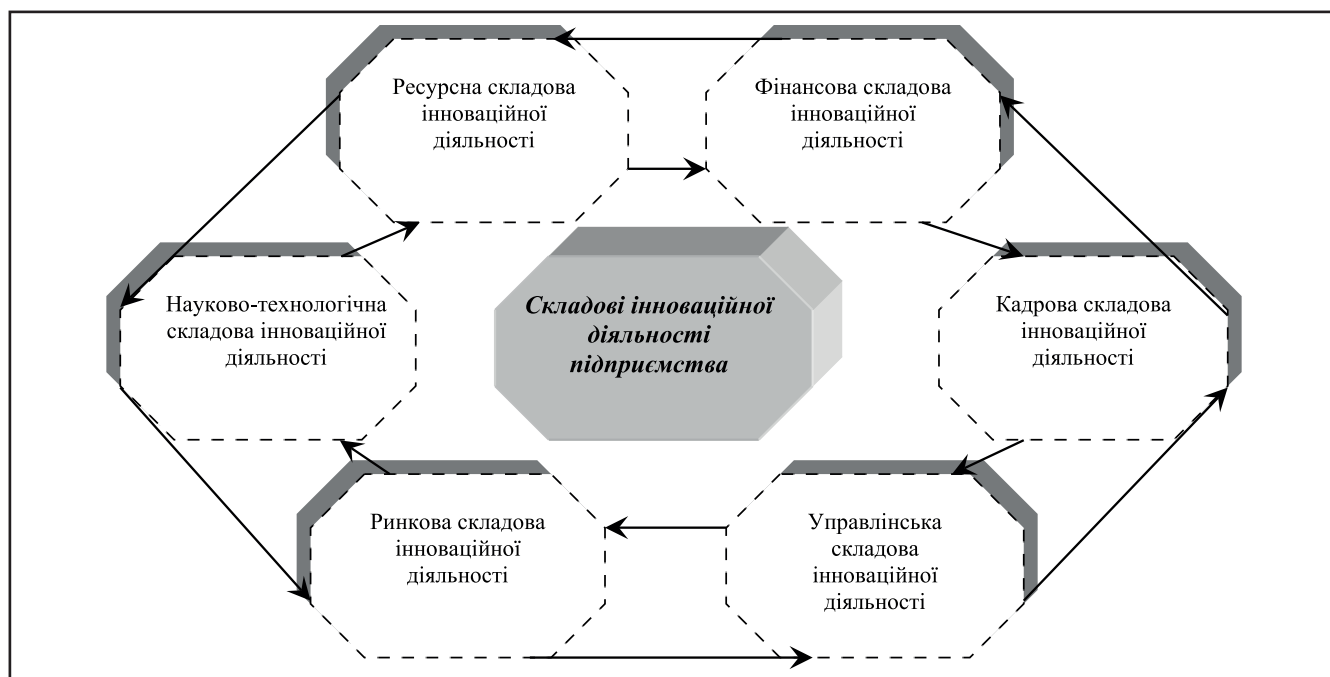

Рисунок 4. Складові загальної оцінки рівня інноваційного розвитку промислового підприємства

Джерело: побудовано автором на основі узагальнення [11, 12, 13, 20]

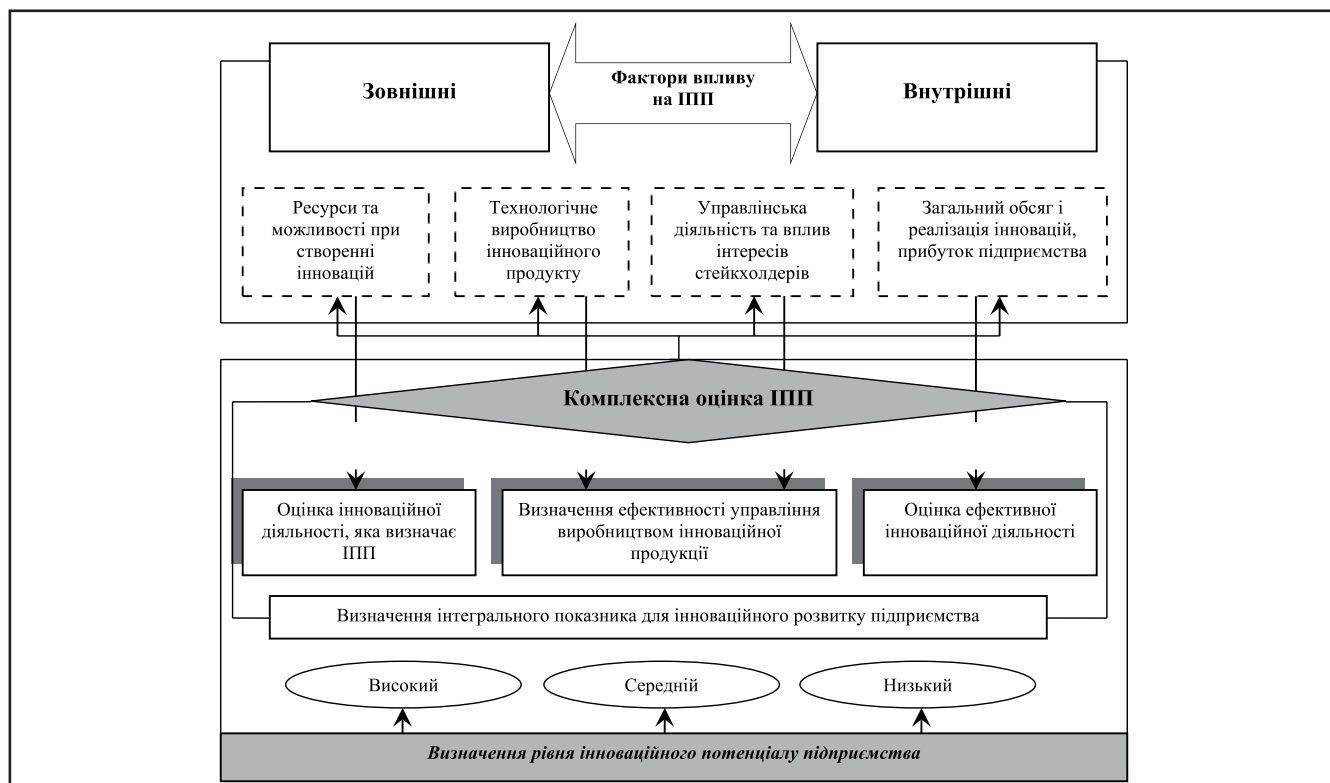

Рисунок 5. Модель комплексної оцінки визначення інтегрального показника рівня інноваційного потенціалу підприємства

Джерело: авторська розробка

Кожна з наведених складових включає конкретний перелік базових показників, які поетапно інтегруються за найбільш вагомими характерними ознаками для інноваційного потенціалу підприємства. Отже, модель комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності підприєм-

ства, за допомогою якої можна визначити інтегральний показник рівня його інноваційного потенціалу, наведена на рис. 5.

Під інтегральним показником рівня розвитку інноваційного потенціалу підприємства слід розуміти результат оцінки його основних показників діяль-

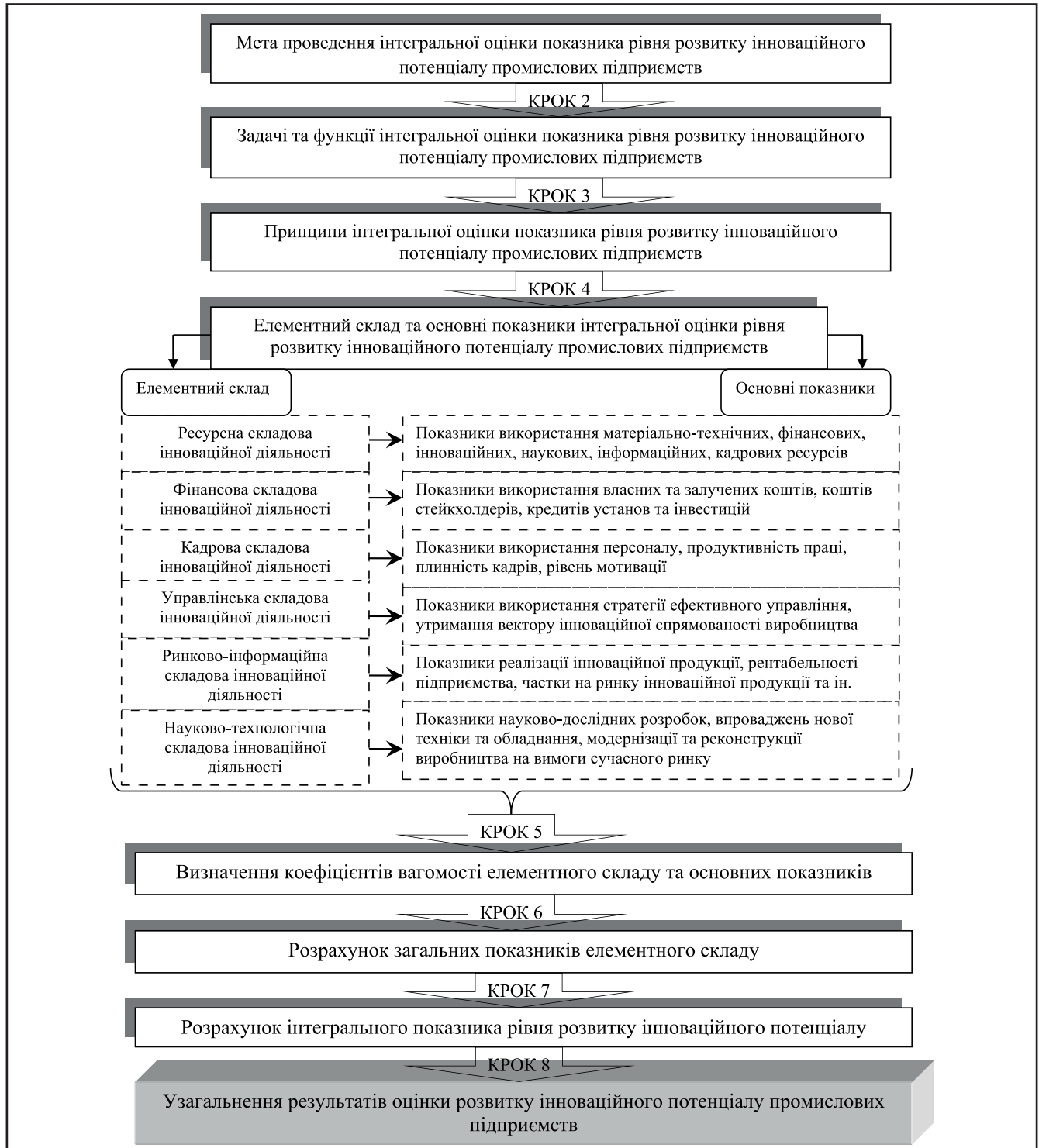

Рисунок 6. Базові кроки інтегральної оцінки показника рівня розвитку інноваційного потенціалу промислових підприємств

Джерело: розроблено автором на основі [12]

ІННОВАЦІЙНО–ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

ності, що полягає у визначенні загальних елементів через призму використання системи часткових показників та методу експертного оцінок.

Розрахунок інтегрального показника рівня розвитку інноваційного потенціалу промислових підприємств можна здійснити за такими кроками (рис. 6).

Висновки

Таким чином, дослідивши основні методологічні положення комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності, можна говорити про те, що запропонована інтегральна оцінка показника рівня розвитку інноваційного потенціалу промислових підприємств, з використанням ресурсної, фінансової, кадрової, управлінської, ринкової та науково–технологічної складової є доречною та актуальною, оскільки саме вона надає можливість побачити слабкі місця підприємств щодо рівня їх інноваційного потенціалу та динаміки його збільшення. Також, індекс інноваційного розвитку надасть можливість керівникам та стейкхолдерам використовувати результати оцінювання інноваційного розвитку для подальшого розрахунку інноваційного потенціалу підприємства в цілому. Індекс інноваційного розвитку може бути розрахований, як окремо для кожного підприємства, так і для інтегрованих структур бізнесу. Він надає можливість вибору подальшого напрямку інноваційної діяльності підприємства, запровадження корегуючих міроприємств за для покращення існуючого стану й приведення підприємства до бажаного інноваційного вектору розвитку.

Список використаних джерел

1. Development and effectiveness of financial potential management of enterprises in modern conditions / V. Tkachenko, A. Kwilinski, B. Kaminska, I. Tkachenko, P. Puzyrova // *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. – 2019. – Vol. 3, No. 30. – P. 85–94.
2. Бажал Ю.М. Інноваційне підприємництво: креативність, комерціалізація, екосистема: Навч. 166 посіб. для вищих навч. закладів / Авт. кол.: Ю. М. Бажал, І. В. Бакушевич, У. Вене–саар та ін. / за ред. д–ра екон. наук, проф. Ю. М. Бажала. – К.: Унів. вид–во ПУЛЬСА–РИ, 2015. – 280 с.
3. Бойчук А.Б. Оцінювання інноваційного потенціалу підприємства з урахуванням особливостей машинобудівної галузі. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2016, № 2 С. 129–143. <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua>.

4. Борманн Д., Воротина Л., Федерманн Р. Менеджмент. Предпринимательская деятельность в рыночной экономике. – Гамбург, 1992. – 906 с.

5. Гаєвська Л. М. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка / Л.М. Гаєвська // *Економіка та управління підприємствами. Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 15. 2017. С.192–196.

6. Гончаренко О.Г., Аніщенко В.О., Сіренко К.Ю. Методичний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу легкої промисловості України. *Nauka innov*. 2020. Т. 16, № 2. С. 33–44. <https://doi.org/10.1207/scin16.02.033>.

7. Горбань О. Г. Теоретичні основи формування сучасної моделі менеджменту / О. Г. Горбань ; наук. кер. П. В. Пузирьова // *Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами : матеріали X Міжнародної науково–практичної конференції, присвяченої 85–річчю Національного авіаційного університету, м. Київ, 22 квітня 2019 року*. – Т. 2. – Київ : НАУ, 2019. – С. 8–9.

8. Гришко В.А., Колещук О.Я., Крет Н.І. Формування та оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств // *Національний університет «Львівська політехніка»*, 2009. С. 47–55.

9. Дьомін О.О. Методичні основи регулювання потенціалу економічного розвитку регіону: Автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.02.03 / ХНУ ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2004. – 17 с.

10. Єфімова С. А. Методичні підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємства сфери послуг / С. А.Єфімова, Т. В. Гринько // *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій*. 2015. Випуск 5. С.30–37.

11. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с. https://pidru4niki.com/15350325/ekonomika/innovatsiynyi_menedzhment.

12. Ілляшенко С. М. Управління інноваційною діяльністю. Основи інноваційного менеджменту : магістерський курс: підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми: Університетська книга, 2014. – 856 с.

13. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту [Електронний ресурс] / В. В. Гурочкіна // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2015. – № 5 (21). – С. 51–57. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html>.

14. Лощина Л.В. Комплексна оцінка інноваційного потенціалу підприємства: теоретико–методичні підходи / Л.В.Лощина, В.М. Мілашенко // Вісник ДДМА. – 2008. – № 3(13). – С.163–167.

15. Овечкіна О. А. Огляд методів оцінки рівня інноваційного потенціалу економічних суб'єктів / О. А. Овечкіна, К. В. Іванова // Менеджмент інновацій. Економічний вісник Донбасу. – 2007, №4. – С. 130–140.

16. Пузирьова П. В. Теоретичні підходи до концепції управління розвитком підприємств / П. В. Пузирьова // Актуальні питання розвитку науки та освіти : матеріали Міжнародної науково–практичної конференції, м. Львів, 19–20 жовтня 2019 року. – Ч. 1. – Львів : Львівський науковий форум, 2019. – С. 25–26.

17. Сердюк І. І. Дослідження інноваційної діяльності промислових підприємств України / І. І. Сердюк, П. В. Пузирьова // Менеджмент : збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 17. – Київ : МАУ, 2014. – С. 222–233.

18. Сидорчук І. П. Сутність, структура та особливості оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства / І. П. Сидорчук // Економіка і регіон. – 2014. – № 2. – С. 97–101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2014_2_18.

19. Соболева Т.О. Методичні підходи до оцінювання інноваційного потенціалу організації / Т. О. Соболева // Електронний ресурс: Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua>.

20. Шкарлет С.М. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. / С. М. Шкарлет, В. П. Ільчук. – Чернівці: Черніг. нац. технол. ун–т, 2015. – 308 с.

References

1. Development and effectiveness of financial potential management of enterprises in modern conditions / V. Tkachenko, A. Kwilinski, B. Kaminska, I. Tkachenko, P. Puzyrova // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2019. – Vol. 3, No. 30. – P. 85–94.

2. Bazhal Yu.M. Innovatsiine pidpriemnytstvo: kreatyvnysh, komertsializatsiia, ekosystema: Navch. 166 posib. dlia vyshchikh navch, zakladiv / Avt. kol.: Yu. M. Bazhal, I. V. Bakushevych, U. Vene-saar ta in. / za red. d-ra ekon. nauk, prof. Yu. M. Bazhala. – K. : Univ. vyd-vo PULSARY, 2015. – 280 s.

3. Boichuk A.B. Otsiniuvannia innovatsiinoho potentsialu pidpriemstva z urakhuvanniam osoblyvostei mashynobudivnoi haluzi. Marketynh i menedzhment innovatsii, 2016, № 2 S. 129–143. <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua>.

4. Bormann D., Vorotyina L., Federmann R. Menedzhment. Predprynymatelskaia deiatelnost v rynochnoi ekonomyke. – Hamburh, 1992. – 906 s.

5. Haievska L. M. Innovatsiinyi potentsial pidpriemstva ta yoho otsinka / L.M. Haievska // Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. Mykolaivskiy natsionalnyi universytet imeni V.O. Sukhomlynskooho. Vypusk 15. 2017. S.192–196.

6. Honcharenko O.H., Anishchenko V.O., Sirenko K.Yu. Metodychnyi pidkhid do otsiniuvannia innovatsiinoho potentsialu lehkoii promyslovosti Ukrainy. Nauka innov. 2020. T. 16, № 2. S. 33–44. <https://doi.org/10.1207/scin16.02.033>.

7. Horban O. H. Teoretychni osnovy formuvannia suchasnoi modeli menedzhmentu / O. H. Horban ; nauk. ker. P. V. Puzyrova // Suchasni pidkhody do kreatyvnoho upravlinnia ekonomichnymy protsesamy : materialy Kh Mizhnarodnoi naukovo–praktychnoi konferentsii, prysviachenoii 85–richchiiu Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, m. Kyiv, 22 kvitnia 2019 roku. – T. 2. – Kyiv : NAU, 2019. – S. 8–9.

8. Hryshko V.A., Koleshchuk O.Ya., Kret N.I. Formuvannia ta otsiniuvannia innovatsiinoho potentsialu mashynobudivnykh pidpriemstv // Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnik», 2009. S. 47–55.

9. Domin O.O. Metodychni osnovy rehuliuвання potentsialu ekonomichnoho rozvytku rehionu: Avtoref. dys. ... kand. ekonom. nauk: 08.02.03 / KhNU im. V.N.Karazina. – Kh., 2004. – 17 s.

10. Yefimova S. A. Metodychni pidkhody do otsinky innovatsiinoho potentsialu pidpriemstva sfery posluh / S. A.Yefimova, T. V. Hryenko // Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii: Menedzhment innovatsii. 2015. Vypusk 5. S.30–37.

11. Zakharchenko V. I., Korsikova N. M., Merkulov M. M. Innovatsiinyi menedzhment: teoriia i praktyka v umovakh transformatsii ekonomiky. Navch. posib. – K.: Tsentri uchbovoi literatury, 2012. – 448 s. https://pidru4niki.com/15350325/ekonomika/innovatsiinyi_menedzhment.

12. Illiashenko S. M. Upravlinnia innovatsiinoho diialnistiu. Osnovy innovatsiinoho menedzhmentu : mahisterskyi kurs: pidruchnyk / za zah. red. d.e.n., prof. S. M. Illiashenka. – Sumy: Universytetska knyha, 2014. – 856 s.

13. Innovatsiinyi potentsial pidpriemstva: sutnist ta systema zakhystu [Elektronnyi resurs] / V. V. Hurochkina // Ekonomika: realii chasu. Naukovi zhurnal. – 2015. – № 5 (21). – S. 51–57. – Rezhym dostupu do zhurn.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html>.

14. Loshchyna L.V. Kompleksna otsinka innovatsiinoho potentsialu pidpriemstva: teoretyko–metodychni pidkhody / L.V.Loshchyna, V.M. Milashenko // Visnyk DDMA. – 2008. – № 3(13). – С.163–167.

15. Oviechkina O. A. Ohliad metodiv otsinky rivnia innovatsiinoho potentsialu ekonomichnykh sub'iektiv / O. A. Oviechkina, K. V. Ivanova // Menedzhment innovatsii. Ekonomichnyi visnyk Donbasu. – 2007, №4. – S. 130–140.

16. Puzyrova P. V. Teoretychni pidkhody do kontseptsii upravlinnia rozvytkom pidpriemstv / P. V. Puzyrova // Aktualni pytannia rozvytku nauky ta osvity : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Lviv, 19–20 zhovtnia 2019 roku. – Ch. 1. – Lviv : Lvivskiyi naukovyi forum, 2019. – S. 25–26.

17. Serdiuk I. I. Doslidzhennia innovatsiinoi diialnosti promyslovykh pidpriemstv Ukrainy / I. I. Serdiuk, P. V. Puzyrova // Menedzhment : zbirnyk naukovykh prats. – 2014. – Vyp. 17. – Kyiv : MAU, 2014. – S. 222–233.

18. Sydoruk I. P. Sutnist, struktura ta osoblyvosti otsiniuvannia innovatsiinoho potentsialu promyslovoho pidpriemstva / I. P. Sydoruk // Ekonomika i rehion. – 2014. – № 2. – S. 97–101. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2014_2_18.

19. Sobolieva T.O. Metodychni pidkhody do otsiniuvannia innovatsiinoho potentsialu orhanizatsii / T. O. Sobolieva // Elektronnyi resurs: Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua>.

20. Shkarlet S.M. Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva: navch. posib. / S. M. Shkarlet, V. P. Ilchuk. – Chernihiv: Chernih. nats. tekhnol. un–t, 2015. – 308 s.

Дані про автора

Пузьрєва Поліна Володимирівна,

доцент кафедри економіки та сфери обслуговування, Київський національний університет технологій та дизайну, к.е.н., доцент

e-mail: komaretskaya@bigmir.net

Данные об авторе

Пузырёва Полина Владимировна,

доцент кафедры экономики и сферы обслуживания, Киевский национальный университет технологий и дизайна, к.э.н., доцент

e-mail: komaretskaya@bigmir.net

Data about the author

Polina Puzyrova,

Associate Professor of the Department of Economics and Services, Kyiv National University of Technologies and Design, Ph.D. in Economics, Associate Professor

e-mail: komaretskaya@bigmir.net

УДК 658.589 658.589

ВОЛОЦУК В.Р.

Інструментарій оцінки інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств

Предмет дослідження – детермінанти впливу інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств.

Метою написання **статті** є визначення, систематизація та удосконалення науково-методичних підходів використання інструментарію оцінки інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств.

Методологія проведення роботи – використані загальнонаукові і спеціальні методи, зокрема: системного аналізу (при систематизації детермінант обґрунтування інструментарію конструктивного впливу інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку агропромислових підприємств); абстрактно-логічний (для оцінки та визначення факторів впливу інвестиційного забезпечення на інноваційний розвиток підприємств).

Результати роботи – розкрито на основі узагальнення науково-методичних підходів інструментарій підвищення ефективності та інструменти інвестування інноваційного розвитку підприємства як системи дій для залучення інвестиційних ресурсів, джерел, важелів і заходів з урахуванням факторного впливу на інноваційний розвиток підприємств, що призводить до підвищення ефективності, вирішення проблем і означення пріоритетів інвестування за характером стратегічної спрямованості місієорієнтованої політики націленої на вирішення суспільних викликів посилення ролі досліджень та інновацій, які мають сприяти досягненню Цілей сталого розвитку 2030 р.

Визначені пріоритетні напрямки, на які слід сконцентрувати наукові та технологічні зусилля, при цьому традиційний підхід залишається центральним, особливо це стосується НТІ четвертої про-